

- wspierać bardziej elastyczne sposoby zachowań, które prowadzą do procesu normalizacji korzystnego dla naturalnego środowiska, w celu udzielania pomocy szczególnie małym i średnim przedsiębiorstwom w procesach technicznych, tak by mogły one produkować nowe produkty, wprowadzać nowe procesy i nowe usługi;
 - rozwijać platformę wymiany między Strategią Lizbońską na rzecz rynku wewnętrznego a planem działania na lata 2004-2010 na rzecz naturalnego środowiska i zdrowia,
- mając na celu upowszechnianie dialogu fachowców pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi stronami w procesie normalizacji: CEN, CENELEC, ETSI, małymi i średnimi przedsiębiorstwami, ANEC (konsumentami), TUTB (przedstawiciele pracowników), ECOS (organizacje ekologiczne), przemysłem, dystrybucją i usługami;
 - wspierać rozwój podstawowej normalizacji technicznej w przypadku przepisów dotyczących jakości produktów i metod w dziedzinie produkcji rolnej i produkcji żywności.

Bruksela, 15 września 2004 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Roger BRIESCH

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego sprawie rolnictwa w strefach podmiejskich

(2005/C 74/12)

Dnia 17 lipca 2003 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny na podstawie art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego postanowił opinię w sprawie „rolnictwa w strefach podmiejskich”.

Sekcja ds. Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, uchwaliła swą opinię dnia 6 lipca 2004 r. Sprawozdawcą był Joan CABALL I SUBIRANA.

Na 411. sesji plenarnej w dniach 15-16 września 2004 r. (posiedzenie z dnia 16 września 2004 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 132 głosami, przy 3 głosach wstrzymujących się, przyjął następującą opinię:

1. Wstęp

1.1 Działalność produkcyjna uwarunkowana przez sąsiedztwo miast

1.1.1 Kwestia przestrzeni podmiejskich stanowi przedmiot zainteresowania i debaty na różnych forach europejskich, w tym również w Europejskim Komitecie Ekonomiczno-Społecznym. Jest to bowiem problem coraz bardziej odczuwalny w wielu gminach w Unii, wynikający z rozwoju miast, przemysłu, usług, infrastruktury komunikacyjnej i transportowej itp., który to rozwój pochłania przestrzeń kosztem arealu przeznaczonego pod produkcję rolną; w rezultacie na coraz większej liczbie obszarów produkcja rolna ulega marginalizacji lub traci konkurencyjność.

1.1.2 Produkcja rolna w strefach podmiejskich jest uwarunkowana sąsiedztwem miast, w którym się rozwija i które oddziałuje na nią negatywnie, osłabiając jej opłacalność ekonomiczną. Te niekorzystne wpływy stanowią zasadniczą przyczynę degradacji środowiska naturalnego na danym obszarze i pogarszają stosunki społeczne między miastem a wsią. Jeśli powstające w ten sposób antagonizmy nie będą właściwie rozstrzygane i rozwiązywane, mogą one znacznie ograniczyć możliwości przetrwania samej produkcji rolnej.

1.1.3 Do tradycyjnych problemów obszarów rolnych w strefach podmiejskich dodać należy świeżo powstałe zjawisko,

polegające na dążeniu do ochrony wolnych przestrzeni wokół miast, pozbawionych jednak produkcji rolnej. Taka wizja tych obszarów równa się w istocie koncepcji tzw. parków tematycznych, gdzie wszystko jest sztuczne, wyrwane z naturalnego kontekstu i bezosobowe; uzasadniające ją kryteria estetyczne wywodzi się błędnie z wymogów ochrony różnorodności biologicznej oraz z koncepcji krajobrazu wiejskiego zmierzającej do zmarginalizowania rolnictwa lub zamknięcia go w skansenie.

1.1.4 Wspólna polityka rolna UE (WPR) kładzie nacisk na dywersyfikację gospodarczą przedsiębiorstw rolnych poprzez rozszerzanie działalności w sposób zapewniający rolnikom nowe źródła dochodu. Należy podkreślić, że krajobraz wiejski, tj. krajobraz z polami uprawnymi, zwierzętami, łąkami i przede wszystkim rolnikami nie może istnieć bez samego rolnictwa.

1.1.5 Wszystkie wymienione czynniki (presja sąsiedztwa miast, koncepcja rolnictwa bez rolników i reforma WPR) pociągają za sobą znaczne utrudnienia dla ciągłości i stabilności rolnictwa w strefach podmiejskich – o wiele poważniejsze niż w innych strefach rolniczych o podobnych warunkach naturalnych, co przekłada się na wyższe ryzyko zanikania działalności rolnej.

1.1.6 Obok kurczenia się arealu nadającego się do uprawy wskazać należy trudności występujące w ustrojach rolnych niektórych Państw Członkowskich UE w związku z brakiem jasnych przepisów regulujących obrót ziemią i dzierżawę gruntów rolnych oraz z brakiem rynku stwarzającego możliwość nabywania gruntów nadających się do uprawy w celu założenia gospodarstwa – w przypadku młodych rolników – lub powiększenia jego powierzchni. W państwach tych wielu publicznych lub prywatnych właścicieli gruntów blokuje obrót ziemią, odmawiając udostępnienia swych gruntów rolnikom zawodowym w drodze dzierżawy. Praktyki takie, mające cele spekulacyjne, poważnie zagrażają przyszłości wielu podmiejskich obszarów rolnych; Państwa Członkowskie UE powinny zareagować na nie, wydając odpowiednie przepisy zapobiegające takiemu postępowaniu.

1.1.7 Obszary, o których mowa, nie pozostają na uboczu procesów zachodzących w ostatnich latach w branży rolnej; cechują się jednak określonymi wartościami i funkcjami, które istotnie wpływają na pomyślność lub niepowodzenie rozwijanych na nich form działalności.

1.2 O wiele więcej niż działalność gospodarza

1.2.1 Jako instytucja zainteresowana kwestiami rozwoju wsi i bezpośrednio zaangażowana w działania na rzecz zrównoważonego rozwoju gospodarczego, ekologicznego i społecznego obszarów rolnych Europy, EKES przypomina, że funkcja ekologiczna, społeczna i gospodarcza obszarów rolnych w strefach podmiejskich jest jeszcze ważniejsza niż na innych terenach. W strefach tych grunty rolne odgrywają rolę zielonych płuc wielkich aglomeracji. Stanowią one kluczowy element zagospodarowania przestrzennego, powstrzymując nieograniczony rozrost miast, kształtując krajobraz i czyniąc środowisko miejskie bardziej przyjaznym człowiekowi. Niemniej jednak ich rola gospodarza, zasadnicza dla utrzymania obszarów rolnych i ich perspektyw na przyszłość, jest ograniczana przez presję urbanistyczną, której są one poddane oraz przez przekonanie o ich niewielkim znaczeniu gospodarczym w gospodarce stref podmiejskich jako całości.

1.2.2 Utożsamiając się z pierwszą zasadą konferencji salzburskiej, iż nie ma rolnictwa bez żywej wsi, a żywej wsi bez rolnictwa⁽¹⁾, EKES podkreśla, że prawdziwymi współtwórcami podmiejskich obszarów rolnych są i pozostać winni przede wszystkim rolnicy poświęcający się temu zawodowi w pełnym wymiarze godzin, choć nie należy bynajmniej pomijać istotnej roli, jaką odgrywają oni na wielu obszarach, zajmując się innymi rodzajami działalności w niepełnym wymiarze godzin.

1.3 Ograniczenia i szanse rolnictwa w niejednorodnym i stale się zmieniającym otoczeniu

1.3.1 EKES świadomy jest trudności, jakie sprawia jednoznaczne zdefiniowanie stref podmiejskich w obliczu ich niezwykle zróżnicowania i dynamiki. Obszary te są przede

⁽¹⁾ Dosłownie: „żywołność obszarów wiejskich jest niezbędna dla rolnictwa, gdyż działalność rolnicza niezbędna jest dla żywołności wsi” (wolne tłumaczenie - przyp. tłum.). Wnioski z II Europejskiej Konferencji Rozwoju Wsi, Salzburg 12-14 listopada 2003 r.; MEMO/03/236.

wszystkim miejscem styku świata wiejskiego *sensu stricto* i świata miejskiego: zachowując zasadnicze cechy tego pierwszego środowiska, poddają się oddziaływaniu drugiego.

1.3.2 Wspólną cechą obszarów podmiejskich jest ich niestabilność terytorialna, ekologiczna i społeczna oraz ich położenie na obrzeżach aglomeracji miejskich. Mówiąc o „rolnictwie podmiejskim”, mamy właśnie na myśli rolnictwo uprawiane zawodowo na tych terenach. Obok niego istnieją inne rodzaje działalności związane z uprawą roślin w celach rekreacyjnych, terapeutycznych, oświatowych itp. lub w celach tworzenia i zachowywania krajobrazu (architektura krajobrazu, ogrodnictwo itp.). Działalność ta miewa duże znaczenie w niektórych regionach Państw Członkowskich.

1.3.3 Obszary tego typu przeżywają szczególne i charakterystyczne problemy, które wyróżniają je spośród innych obszarów wiejskich i poważnie zagrażają ich przetrwaniu.

1.3.4 Z drugiej strony rolnictwo w strefach podmiejskich dysponuje niejednokrotnie atutami, które musi jak najlepiej wykorzystywać: należą do nich szanse, jakie stwarza bliskość dużego rynku konsumentów, ich wzrastająca wrażliwość na takie aspekty, jak jakość i bezpieczeństwo żywności oraz zapotrzebowanie społeczne na nowe formy usług (rekreacja, kształcenie, edukacja ekologiczna, ekoturystyka itp.). Tego rodzaju nowe formy dodatkowej działalności pozwalają lepiej rozłożyć ryzyko związane z prowadzeniem działalności gospodarczej i umożliwiają poprawę dochodowości gospodarstwa.

1.3.5 Art. 20 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) stanowi: „Obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania mogą obejmować też inne obszary, na których istnieją pewne specyficzne utrudnienia, a na których działalność rolnicza powinna być kontynuowana w miarę potrzeb i z zastrzeżeniem niektórych warunków, w celu zachowania lub poprawy stanu środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego tych obszarów lub w celu ochrony linii brzegowej”. Potwierdza to postulat, na którego realizację kładzie nacisk EKES, mianowicie, że podmiejskie obszary rolne, na których rozwija się rolnictwo podmiejskie, należy uznawać za „obszary, na których istnieją pewne specyficzne utrudnienia”.

1.3.6 Agenda 2000 i ostatnia reforma na półmetku WPR nadały powyższemu założeniu nowy impuls.

1.3.7 W preambule do wniosków konferencji salzburskiej podkreśla się „konieczność udzielenia rolnikom europejskim w całej Unii pomocy w pełnieniu ich różnorodnej roli - jednocześnie jako strażników obszarów wiejskich i jako producentów myślących w kategoriach rynkowych”⁽²⁾. To samo zaleca również EKES w swej opinii z inicjatywy własnej (sprawozdawca: Gilbert BROS) zatytułowanej „Drugi filar WPR: perspektywy przyjęcia polityki rozwoju obszarów wiejskich (kontynuacja wątków konferencji salzburskiej)”⁽³⁾.

⁽²⁾ Zob. przypis na str. 1 (wolne tłumaczenie - przyp. tłum.).

⁽³⁾ CESE 961/2004 – NAT/243.

2. Cele do osiągnięcia w ramach ratowania i dalszego rozwoju rolnictwa w strefach podmiejskich

2.1 Zdaniem EKES rolnictwo w strefach podmiejskich bez wątplenia napotyka na specyficzne przeszkody, których cechy charakterystyczne można jasno zidentyfikować i określić, a które powodują szczególne utrudnienia, stwarzając konieczność podjęcia konkretnych działań w kierunku zachowania, dostosowania i kształtowania stref podmiejskich, w których prowadzona jest rolnicza działalność produkcyjna. EKES proponuje w tym celu popieranie mechanizmów i narzędzi umożliwiających ochronę i rozwój podmiejskich obszarów rolnych.

2.2 *Cel 1: społeczne, polityczne i administracyjne uznanie stref podmiejskich, w których prowadzona jest działalność rolnicza, za obszary wiejskie doznające szczególnych trudności*

2.2.1 Działania na rzecz utworzenia dynamicznej i mocnej sieci miast „pośrednich”

2.2.1.1 W opinii z inicjatywy własnej pt. „Obszary metropolitalne: konsekwencje społeczno-gospodarcze dla przyszłości Europy” (*) (sprawozdawca: Joost van IERSEL) EKES stwierdza, że „metropolizacja” przestrzeni w Europie zaznacza się coraz wyraźniej. Zjawisko to wiąże się ze wzrastającą, chaotyczną i ekstensywną urbanizacją, oraz ze stałą i nieodwracalną utratą żyznych gruntów i stanowi zasadnicze i podstawowe zagrożenie dla obszarów podmiejskich.

2.2.1.2 Zanik działalności rolnej negatywnie oddziałuje nie tylko na rolnictwo, lecz również na ochronę zasobów naturalnych, na stopę życiową mieszkańców miast oraz na równowagę zagospodarowania przestrzennego.

2.2.1.3 W perspektywie zrównoważonego i zdrowego rozwoju Europy EKES podkreśla **konieczność stworzenia warunków dla kształtowania się dynamicznej i mocnej sieci miast „pośrednich”**, rozumianych nie w kategoriach potencjału demograficznego, lecz pełnionej przez nie funkcji „pośredniczenia” między terenami wiejskimi a miejskimi położonymi w ich sąsiedztwie.

2.2.1.4 Ukształtowanie się takiej tkanki nie będzie możliwe, jeśli zabraknie wokół niej terenów rolniczych i naturalnych – czyli właśnie obszarów podmiejskich – pełniących m. in. zadania buforów między terenami zabudowanymi oraz łączników między obszarami naturalnymi, wspierając i umacniając w ten sposób tożsamość gmin i różnorodność biologiczną oraz umożliwiając opłacalną produkcję rolną.

(*) CESE 968/2004 – ECO/120.

2.2.2 Uznanie znaczenia rolnictwa w stosunkach miasto-wieś

2.2.2.1 Zdaniem EKES pierwszym z najważniejszych środków do tego celu jest niewątpliwie dostrzeżenie przez czynniki społeczne, polityczne i administracyjne specyfiki stref podmiejskich jako obszarów pośrednich między wsią a miastem, na których prowadzona jest działalność rolnicza i które przeżywają specyficzne trudności, jak również uznanie ich znaczenia w stosunkach miasto-wieś.

2.2.2.2 Takie zakwalifikowanie podmiejskich obszarów rolnych oraz prowadzonej na nich działalności rolnej wynikać musi przede wszystkim z rozpoznania problemów stojących przed tymi obszarami oraz przez nie stwarzanych, po drugie zaś z **pełnej analizy walorów, jakie obszary te posiadają** (wody, krajobraz, różnorodność, architektura, struktura agrarna itp.) **oraz funkcji** gospodarczych, ekologicznych i społecznych, jakie zależnie od tych walorów powinny wypełniać.

2.2.3 Poprawa świadomości społecznej jako narzędzie dla zrozumienia specyfiki stref podmiejskich

2.2.3.1 Konieczne jest **upowszechnienie w społeczeństwie świadomości, że ziemia stanowi wyczerpywalny zasób naturalny** i że stanowi wspólne dziedzictwo, które raz zniszczone odtworzyć się nie da. Dlatego też trzeba się zastanowić nad szansami urbanizacji skierowanej „do wewnątrz” miast poprzez realizowanie programów rewitalizacji i odbudowy zdegradowanych obszarów miejskich oraz opuszczonych terenów przemysłowych, zapobiegających marnotrawieniu coraz to nowych gruntów na zabudowę, jak również poprzez odpowiednie przepisy ograniczające tak częstą na obrzeżach wielu miast europejskich spekulację gruntami rolnymi.

2.2.3.2 Chcąc uczynić ze społecznego, politycznego i administracyjnego uznania terenów podmiejskich kwestię europejską, EKES proponuje rozpoczęcie **ogólnoeuropejskiej akcji na rzecz podmiejskich regionów rolniczych** i prowadzonej na ich obszarze działalności rolnej. Akcja ta zmierzać winna do uznania ich walorów i funkcji oraz ustanowienia trwałych podstaw umożliwiających każdemu państwu wdrożenie odpowiednich przepisów dla zapewnienia ich ochrony i rozwoju na podstawie wspólnych podstawowych kryteriów.

2.3 Cel 2: ochrona podmiejskich obszarów rolniczych przed urbanizacją poprzez planowanie i gospodarkę przestrzenną oraz inicjatywy samorządowe

2.3.1 EKES jest zdania, że dla zachowania podmiejskich obszarów rolniczych nie wystarczy uznanie ich specyfiki w kategoriach społecznych i politycznych, intelektualnych i emocjonalnych, lecz że konieczne jest, **by wszystkie Państwa Członkowskie posiadały i wykorzystywały narzędzia umożliwiające gospodarowanie podmiejskimi obszarami rolnymi** i powstrzymanie procesów spekulacyjnych, które powodują ich upadek.

2.3.2 Zdaniem EKES wdrożyć należy narzędzia gospodarowania gruntami w następujących sześciu grupach:

- a) stosowanie prawnych instrumentów **planowania przestrzennego, urbanistyki** – zarówno na szczeblu europejski, jak i krajowym i regionalnym – **oraz użytkowania gruntów** na szczeblu krajowym i regionalnym, które uwzględnią gospodarowanie podmiejskimi obszarami rolnymi i politykę rolną oraz uniemożliwią przeznaczanie gruntów rolnych na inne cele;
- b) uregulowanie za pomocą przejrzystych instrumentów prawnych **czasowego przekazywania gruntów w użytkowanie** przez prywatnych i publicznych właścicieli w drodze umów dzierżawy rolnikom zawodowym w celu wykorzystania ich pod uprawy lub hodowlę i podniesienia w ten sposób dochodowości gospodarstw rolnych;
- c) niedopuszczanie do nadmiernego obciążenia fiskalnego gruntów przeznaczonych pod działalność rolną poprzez zrównywanie zasad ich opodatkowania z warunkami obowiązującymi w strefach przemysłowych i na obszarach miejskiej zabudowy mieszkalnej;
- d) **wspieranie lub stymulowanie inicjatyw samorządów lokalnych** poprzez umacnianie subsydiarności (odpowiedzialności administracji i polityków szczebla lokalnego) w gminnej gospodarce przestrzennej, prowadzonej jednak zawsze w oparciu o kryteria ustalane na szczeblu ponadgminnym i oparte na współpracy między gminami oraz na więziach terytorialnych;
- e) **nowe kryteria finansowania gmin, np. koncepcja „chronionych gruntów rolnych”**, dających ochronie ziemi uprawnej pierwszeństwo przed zabudową miejską, co pozwoli na ograniczenie zależności gminnych przychodów z podatków od innych kryteriów;
- f) wprowadzenie wiążącego obowiązku wykonywania przez organy właściwe w sprawach rolnictwa analiz oddziaływania na rolnictwo, ilekroć przewiduje się podjęcie na podmiejskich obszarach rolnych działań mogących pociągnąć za sobą utratę gruntów rolnych.

2.3.3 Generalnie chodzi tu o wykorzystanie instrumentów planowania, zagospodarowania przestrzennego, użytkowania gruntów, finansowania przez gminy oraz analiz oddziaływania na rolnictwo w celu ochrony podmiejskich obszarów rolnych przed presją w postaci nieustającego zapotrzebowania na grunty ze strony miasta (urbanizacja, rozwój przemysłu lub usług, infrastruktura transportowa i elektroenergetyczna) oraz powstrzymania procesu degradacji gruntów, mogącego służyć za pretekst dla dyskredytacji podmiejskich obszarów rolnych i za uzasadnienie dla ich likwidacji.

2.4 **Cel 3: zagwarantowanie dynamicznego i zrównoważonego rozwoju rolnictwa podmiejskiego oraz obszarów, na których się ono rozwija**

2.4.1 Zdaniem EKES zapewnienie dynamicznego i zrównoważonego rozwoju rolnictwa podmiejskiego i obszarów, na których jest ono prowadzone, winno być **owocem procesu, w którym kluczową rolę odgrywać będzie administracja lokalna, uwzględniająca cele międzygminne** obok polityk planowania i zagospodarowania przestrzennego funkcjonujących na wyższym szczeblu.

2.4.2 Do tego celu konieczne jest połączenie wysiłków poszczególnych regionów podmiejskich i powołanie przez nie **organu, którego zasadniczym celem będzie nie tylko obrona, lecz również dynamizacja obszarów rolniczych i działalności rolniczej poprzez plany ochrony, użytkowania i zagospodarowania gruntów tworzone na szczeblu ponadgminnym.**

2.4.3 W organie tym powinni być reprezentowani rolnicy, tak by możliwe było **nawiązanie** w nim **współpracy** na rzecz promowania ich interesów wspólnie ze społecznościami lokalnymi (obywatele i samorządowcy) i innymi zainteresowanymi podmiotami (uczelnie, ekolodzy itp.) oraz wypracowanie konsensusu w dziedzinie kształtowania obszarów rolnych.

2.4.4 Osoby sprawujące władzę w strefach podmiejskich winien cechować konserwyzm w odniesieniu do ich walorów terytorialnych oraz postępowość – w znaczeniu **pozytywnego nastawienia, wyobraźni i kreatywności** – w odniesieniu do propozycji rozbudowy funkcji podmiejskich obszarów rolnych. Powinny one również rygorystycznie kształtować zasady użytkowania gruntów. Krótko mówiąc, w pracy swej winny stosować kryteria zrównoważonego rozwoju.

2.4.5 W gospodarowaniu podmiejskimi obszarami rolnymi zasada subsydiarności stanowi kluczowy czynnik porozumienia administracji i sektora produkcji rolnej na gruncie zachowania i rozwoju przestrzeni rolnictwa podmiejskiego. Chodzi tu w istocie o **porozumienie między administracją publiczną a rolnikami na rzecz kształtowania zrównoważonego rozwoju rolnictwa.**

2.4.6 **Model zarządzania powinien być oparty o tzw. sieć współpracy** między czynnikami publicznymi i prywatnymi biorącymi udział w zarządzaniu i zorganizowanymi w rodzaj „**organu uczestnictwa i zarządzania**” dążącego do osiągnięcia wspólnych celów i realizacji wspólnych interesów oraz promującego konkretne działania dostosowane do cech obszaru i jego zasobów naturalnych (na przykład odnowienie i dynamizacja produkcji, integracja technologii teleinformatycznych, promocja edukacji ekologicznej, ochrona krajobrazu itp.). Zadaniem tego organu będzie w skrócie określenie ogólnych wymogów, dopilnowanie ich stosowania oraz promowanie działań mających na celu wsparcie i zachęć dla obszaru podmiejskiego, który chce się zdynamizować.

2.4.7 Chodzi o to, by również w podmiejskich strefach rolnych wdrożyć rozwiązania zaproponowane na konferencji w Salzburgu, podczas której podkreślano, że „przyszła polityka winna dokonać racjonalizacji pomocy wspólnotowej dla obszarów wiejskich poprzez oddolne partnerstwa lokalne [...]. Należy przyznać większy zakres odpowiedzialności partnerstwom programowym w zakresie definiowania i wdrażania kompleksowych strategii ujętych w zestaw jasno określonych celów i wyników” (zasady 6 i 7 wniosków konferencji salzburskiej) (5).

2.4.8 Równoległe z „kontraktem na rzecz zarządzania zrównoważonym rozwojem rolnictwa” nie należy zapominać o projektach zagospodarowania w skali ponadgminnej, które ze względu na cechy terytorialne stref rolnych (obszary wiejskie/miejskie) postrzegać należy jako wspólne „wiejsko-miejskie” projekty administracji i organów zarządzających; winny one służyć ochronie i poprawie sytuacji obszarów rolnych i umożliwić podział generowanych dochodów pomiędzy miasto i wieś. Niezwykle istotne jest, by z części dochodów generowanych przez nierolnicze walory obszarów rolnych korzystała również branża rolna.

2.4.9 Projekty wiejsko-miejskie powinny być promowane przez organy uczestnictwa i zarządzania podmiejskich obszarów rolnych; muszą się one opierać na **kryteriach wielobranżowych**, łączących w sobie elementy produkcyjne, odpowiadające na zapotrzebowanie konsumentów, elementy ekologiczne, minimalizujące wpływ produkcji na środowisko oraz współtworzące i chroniące krajobraz i wreszcie elementy społeczne, odpowiadające potrzebom mieszkańców miast, jak wykorzystanie obszarów rolnych dla rekreacji na świeżym powietrzu i działalności oświatowej..

2.4.10 Opracowywanie projektów wiejsko-miejskich oraz kontraktów na rzecz zagospodarowania stref rolnych promowanych przez organ zarządzający podmiejskimi strefami rolnymi wymaga **uprzedniego** wypracowania i przyjęcia **porozumienia instytucjonalnego pomiędzy czynnikami zaangażowanymi w gospodarowanie podmiejskimi strefami rolnymi** (administracja, zwłaszcza lokalna, i branża rolna) dotyczącego konieczności wprowadzenia kompleksowego zarządzania tymi obszarami.

2.4.11 Takie porozumienie instytucjonalne między administracją szczebla podstawowego i wyższego a rolnikami może się wpisać w proces wspólnego wypracowywania zasad ogólnych w postaci **karty rolnictwa podmiejskiego**.

2.4.12 Dla utrwalenia owej karty i umocnienia wzajemnego porozumienia można ją rozszerzyć poprzez opracowanie i przyjęcie **strategicznego planu gospodarowania i zrównoważonego rozwoju**, określającego strategiczne wytyczne i konkretne zadania do realizacji w celu zachowania walorów i rozwoju funkcji podmiejskich stref rolnych.

(5) Zob. przypis na str. 1 (wolne tłumaczenie - przyp. tłum.).

3. Wnioski

3.1 Uruchomienie programów wiejsko-miejskich oraz wypracowanie wzajemnie wiążących dokumentów powinno być oparte na warunkach zawartych w **pakcie miasto-wieś** przez organy zarządzania, z uwzględnieniem uczestnictwa obywateli i sektora rolnego. Pakty te wymagają realizacji następujących celów:

- a) **Cel pierwszy:** opracowanie **terytorialnego planu ochrony i rozwoju** podmiejskich stref rolnych. Plany takie muszą być sporządzone na podstawie planów przestrzennych, urbanistycznych lub planów użytkowania gruntów, jak również odpowiednich przepisów regulujących rynek gruntów rolnych.
- b) **Cel drugi: stabilność podmiejskich stref rolnych**, gwarantowana przez odpowiednie instrumenty i mechanizmy, ograniczające do minimum presję miasta i formy użytkowania gruntów niezwiązane z działalnością rolną oraz ułatwiające rolnicze wykorzystanie gruntów.
- c) **Cel trzeci:** kompleksowe zarządzanie z udziałem organu zarządzającego w roli rzecznika i motoru rozwoju podmiejskich stref rolnych oraz podmiotu uświadamiającego obywatelom walory tych obszarów. Celem winno być zapewnienie dynamicznego i zrównoważonego rozwoju w drodze zobowiązania do oparcia zarządzania na **programach wiejsko-miejskich** oraz zawarcia formalnego porozumienia między obywatelami, administracją a rolnikami w postaci **kontraktu na rzecz zarządzania zrównoważonym rozwojem rolnictwa**.

3.2 Osiągnięcie tych celów wymaga:

- a) **wzmocnienia aktywnego uczestnictwa kobiet i młodzieży** w projektach terytorialnych i w kontraktach na rzecz zarządzania w rolnictwie jako gwarancji na teraźniejszość i przyszłość;
- b) **uświadomienia obywatelom**, że działalność rolna jest w stanie zapewnić bezpieczeństwo żywnościowe, ponieważ jest ona prowadzona w sposób prawidłowy z punktu widzenia ekologicznego i społecznie użyteczny;
- c) **uczynienia z zasobów wodnych czynnika konsolidacji podmiejskich stref rolnych**. W tym celu niezbędne są odpowiednie przepisy, które – nie podważając możliwości wykorzystania wody w rolnictwie – wprowadzą nową kulturę gospodarowania zasobami wodnymi opartą na oszczędnym korzystaniu z wód powierzchniowych i podziemnych oraz powtórny wykorzystaniu w celach rolnych wód pochodzących z procesu oczyszczania ścieków;

- d) **umocnienia podmiejskich stref rolnych** poprzez uświadomienie społeczeństwu szczególnych warunków, w jakich muszą one funkcjonować;
- e) wypracowania narzędzi i działań na rzecz zwiększenia dochodów z rolnictwa, wzrostu wydajności infrastruktury i poprawy oferty usług dla rolnictwa;
- f) wspierania **systemów produkcji i zbytu odpowiadających potrzebom rynku**, przy zwróceniu szczególnej uwagi na zróżnicowanie oferty żywnościowej dzięki dynamizacji metod produkcji rolnej zgodnych z wymogami zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska, tożsamości kulturowej i warunków życia zwierząt;
- g) **zracjonalizowania** wykorzystania **oraz ochrony** bogactw naturalnych (zwłaszcza gleby, wód i krajobrazu).

3.3 Biorąc pod uwagę podatność podmiejskich stref rolnych i rolnictwa rozwijającego się w europejskich strefach podmiejskich na różnorodne zagrożenia, EKES uważa za niezwykle istotne powołanie **europejskiego obserwatorium rolnictwa podmiejskiego**, które oprócz wypracowania ogólnoeuropejskiej wizji podmiejskich stref rolnych i rozwijającego się na nich rolnictwa pełniłoby rolę centralnego ośrodka gromadzenia, analizy i upowszechniania danych o sytuacji europejskiego rolnictwa podmiejskiego, a także miejsca spotkań, przemyśleń i dialogu przedstawicieli administracji terytorialnej pierwszego i drugiego szczebla oraz właściwych podmiotów europejskich i proponowałoby własne inicjatywy na rzecz ochrony i rozwoju stref podmiejskich i ich rolnictwa.

Bruksela, 16 września 2004 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Roger BRIESCH
